



บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบาทของสื่อการสอนนับวันแต่จะ เริ่มมากขึ้นในอนาคตตามความ เปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของวงการการศึกษา ดังปรากฏว่าแนวความคิดสำหรับการศึกษาในปัจจุบันตามแผนการศึกษาใหม่ (๒๕๒๑) ได้เน้นเกี่ยวกับเรื่องการสอนหนังสือ (แบบเดิม) ว่าควรเปลี่ยนมาเป็น "การสอนคน" ซึ่งหมายถึงการช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้นเท่าที่จะเป็นไปได้ และประสบการณ์นั้นก็มุ่งที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดมีความรู้ มีทักษะ เกิดความคิด เกิดทัศนคติที่ต้อจําเป็นต่อการดำรงชีพ เพื่อจะได้ นำสิ่งเหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้ กล่าวคือให้ผู้ที่ได้รับ การศึกษาแล้วคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้

แนวคิดที่มีที่ติดกันกับนิยามของคำว่า "การศึกษา" ตามความคิดเห็นของ John Dewey นักการศึกษาคนสำคัญของโลกผู้หนึ่งที่ว่า "การศึกษามีหมายถึงการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามอย่างเต็มที่และให้มีชีวิตอย่างสมบูรณ์ตามวัยของผู้เรียน" ซึ่งทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของการเรียนการสอนในปัจจุบัน ซึ่งเริ่มแต่ปีการศึกษา ๒๕๒๑ อันถือเป็นปีสำคัญแห่งประวัติการศึกษาไทย หลังระยะเวลาเกือบ ๒๐ ปี นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาครั้งหลังสุด เมื่อปีการศึกษา ๒๕๐๓

Lester D. Crow, Introduction to Education
Fundamental Principle and Modern Practices (New York:
McGrawHill Ltd., 1952), p.55.

สิ่งเปลี่ยนแปลงของแผนการศึกษานอกจากโครงสร้าง เนื้อหา หลักสูตร และระบบ
 ชั้นเรียนแล้ว กระบวนการเรียนการสอนยังได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะบทบาทของผู้
 สอนแทนที่จะเป็นศูนย์กลางของการเรียนในชั้น ก็กลายเป็นผู้คอยกำกับ หรือคอยให้คำแนะนำ
 ปรึกษา ส่วนผู้เรียนกลายมาเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนไป แต่ทั้งนี้หน้าที่และความรับผิดชอบ
 ของผู้สอนกลับยิ่งเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพราะจุดประสงค์ของการศึกษาแนวใหม่เน้นที่
 การสอนคน มากกว่าการสอนหนังสืออย่างเดียวนั้นเอง การกระทำเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์
 นี้จึงจำเป็นต้องจัดประสบการณ์ที่ท้าทายความฉลาดความมานะ และพลังซึ่งซ่อนเร้น
 ในตัวผู้เรียนมาให้ปรากฏ ด้วยเหตุนี้ผู้สอนได้อาศัยตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้และ
 ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ ประเด็นนี้เองที่ทำให้สื่อการสอนมีบทบาท
 เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในฐานะของเครื่องช่วยจัดประสบการณ์และเป็นวิธีการ
 ถ่ายทอดความรู้ในการเรียนการสอน คำอธิบายเกี่ยวกับภาระงานแนวใหม่ของผู้สอนสอดคล้อง
 กับรายงานของ Plowden ที่ปรากฏในรายงานเกี่ยวกับงานสอนภาษาว่า^๑

^๑Janet Goodridge, Drama in the Primary School
 (London : Heinemann Educational Books Ltd., 1970),
 p, 3.

ผู้สอนไม่เพียงดำเนินการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถของผู้เรียนเท่านั้น แต่ผู้สอนจะต้องบ่อนประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งควรเป็นประสบการณ์ที่มีค่าลึกซึ้ง
 ปลูกฝัง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีพัฒนาการของอารมณ์และจินตนาการวัยเด็กด้วย
 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับ "สื่อการสอน" ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรได้บัญญัติศัพท์คำ ๆ นี้ ในหลักสูตรการศึกษาแผนใหม่ (๒๕๒๑) ว่าหมายถึง "ตัวกลางหรือพาหนะที่ใช้นำ ถ่ายทอด ความรู้ เรื่องราว ความคิด ทักษะ และอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียน จุดประสงค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้"^๑ โดยเน้นความแตกต่างว่า "สื่อการสอน" หรือเรียกว่า "สื่อการเรียน" นั้นเป็นคำ ๆ เดียวกัน แต่ต่างกันที่ผู้ใช้และเจตนาของการใช้ ถ้าเป็นผู้สอนใช้เรียกว่า "สื่อการสอน" ถ้าผู้เรียนเป็นผู้ใช้เรียกว่า "สื่อการเรียน" สื่อการสอนนี้แบ่งเป็น ๓ ประเภทตามวิธีการแบ่งของ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนี้คือ^๒

๑. สื่อประเภทวัสดุอุปกรณ์ (Materials) ได้แก่โสตทัศนวัสดุจำพวก วัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ ได้แก่ภาพถ่าย รูปเขียน ละครตาสแข็ง เป็นต้น รวมทั้งแผ่นฟิล์ม แผ่นโปร่งใส ฯลฯ

๒. สื่อประเภทเครื่องมื่ออุปกรณ์ (Equipments) ได้แก่

กรมวิชาการ, คู่มือการใช้หลักสูตรการศึกษาฉบับ พุทธศักราช ๒๕๒๑
 (พระนคร : โรงพิมพ์สุรสภา, ๒๕๒๑) หน้า ๑๔

^๒ชัยยงค์ พรหมวงศ์, คำบรรยายประกอบวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
ร่วมสมัย, ภาควิชาโสตทัศนศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับส่งวิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องฉายประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

๓. สื่อประเภทกิจกรรมหรือวิธีการ (Methods) ได้แก่ การจัดกิจกรรม หรือวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาด้วย เช่น การศึกษานอกสถานที่, การสาธิต, การแสดงบทบาทสมมติ, การเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน, การเรียนการสอนแบบเป็นคณะ เป็นต้น

สื่อประเภทที่ ๑ และ ๓ เป็นที่ยอมรับกันว่าสะดวกในการนำมาใช้มากกว่าสื่อประเภทที่ ๒ แม้แต่ Edgar Dale นักการศึกษาผู้เป็นต้นตำรับความคิดเกี่ยวกับลำดับชั้นเรียนรู้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า "กรวยประสบการณ์" (The Cone of Experience) ก็ยังให้ความสำคัญของสื่อการสอนประเภทที่ ๑ กับ ๓ มากกว่าสื่อประเภทที่ ๒^๑

เมื่อหันมาพิจารณาความเหมาะสมของการใช้การ^{สื่อ}สอนในประเทศไทย โดยเฉพาะพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่งบประมาณ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีภายในประเทศไทยยังอยู่ในขั้นต่ำ สื่อประเภทที่ ๒ ซึ่งต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงและการบำรุงรักษาอย่างถูกต้อง จึงไม่เหมาะที่จะใช้ทั่วไป ส่วนสื่อประเภทที่ ๑ และ ๓ เป็นสื่อการสอนที่มีราคาถูก และสามารถจัดหาได้สะดวก โดยเฉพาะสื่อประเภทที่ ๓ ซึ่งเน้นกิจกรรมและเป็นประสบการณ์ตรงหรือที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนให้มีการนำ

^๑ Edgar Dale, Audio-Visual Methods in Teaching, rev.ed. (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1954), p. 23.

มาใช้กันอย่างกว้างขวาง

Edgar Dale เองกล่าวไว้ว่า " ประสบการณ์ตรงเป็นสิ่งที่เด็กจะเรียน และรับรู้ได้มากที่สุด"^๑ ดังนั้นสื่อประเภทที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ด้วยการกระทำ แล้วให้ผู้เรียนมีโอกาสพิจารณาความรู้วิทยาการมาปรับปรุง ผลงานของตนพร้อมกับพัฒนาบุคลิกภาพของตนไปด้วย คงได้แก่สื่อประเภทกิจกรรมนั่นเอง

ในบรรดาสื่อประเภทกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าว ยังมีข้อจำกัดในการจำลอง สถานการณ์ หรือจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่บางแห่ง เวลาและเหตุการณ์บางตอนไม่สามารถจัดเป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียนได้ เช่น เหตุการณ์และความนึกคิดของผู้คนในอดีต, ความแตกต่างของความรู้บางประการ ซึ่งอยู่ในรูปของสัญลักษณ์ หรือนามธรรม เป็นต้น จึงได้มีการจัดประสบการณ์ที่ใกล้เคียง ความจริงเหล่านั้น โดยอาศัยวิชาศิลปะการละครมาช่วย เอื้อประโยชน์ทางการศึกษา และ ช่วยในการเรียนการสอน ในรูปของสื่อการสอนประเภทกิจกรรม และ เรียกลักษณะของสื่อนี้ ว่า "สื่อการสอนแบบละคร" (Dramatized Media)

ดังจะเห็นได้จากคุณค่าของวิชาศิลปะการละครว่า ^๒

การศึกษาวิชาศิลปะการละคร คือการศึกษาให้เข้าใจชีวิต และ

^๑ Ibid., p. 16.

^๒ สดใส พันธุมโกมล, " ศิลปะการละครกับเยาวชน," อักษรศาสตร์วิจารณ์

๑ (กันยายน ๒๕๑๖), หน้า ๒.

จิตใจของมนุษย์ ปฏิกริยาที่มนุษย์มีต่อเครื่องแวดล้อม
 ปัญหาเฉพาะหน้า ธรรมชาติ กฎเกณฑ์ทางสังคม
 ตลอดจนเพื่อนมนุษย์ด้วยกันซึ่งย่อมนำไปสู่ความเข้าใจ
 ตนเอง และผู้อื่น.....วิชาศิลปะการละครก็คือการ
 ศึกษาค้นคว้าหาความจริง หลักปรัชญา และแนวทางชีวิต
 ที่เห็นได้จากการแสดงออกของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยใน
 รูปของ "ละคร"

สื่อการสอนแบบละคร เป็นลักษณะ เฉพาะของการนำประโยชน์ของวิชาศิลปะการ
 ละครมาเป็นทั้งประสบการณ์ตรงของผู้แสดง และประสบการณ์รองของผู้ชม ผู้แสดง
 จะมีความซาบซึ้ง เข้าถึง เหตุการณ์และจิตใจของตัวละครที่ตนสวมบทบาทอยู่แล้วนำออก
 แสดงให้แก่ผู้ชม ซึ่งจะได้รับประสบการณ์รองที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด และก่อให้เกิด
 เกิดประสบการณ์ด้านการร่วมแสดงความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และช่วยกันปฏิบัติ
 งานการแสดงให้ลุล่วงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับทั้ง ๒ ลักษณะ
 นี้ Edgar Dale เรียกว่า " ประสบการณ์ทางละคร " (Dramatized
 Experience)

นอกจากนี้การนำละครมาช่วยส่งเสริมประสบการณ์ในการเรียนรู้ยังสอดคล้อง
 กับทฤษฎีความคิดเกี่ยวกับการเล่นและการแสดงออกของเด็กในการเรียนรู้ของ Froebel
 ที่เรียกว่า " Playing is Learning"^๑

^๑Friedrich Froebel, The Education of Man , citing
 Colin King, A Space on the Floor (London: WardLock
 Educational, 1972), p. 2.

กล่าวคือ ผู้เรียนจะเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ อย่างสนุกสนานโดยไม่รู้ตัวว่ากำลังเรียนอยู่ อันนี้ก็ตรงกับแนวความคิดใหม่ของการศึกษาที่ให้อิสระในการเรียนรู้ ด้วยตนเองแก่ผู้เรียน โดยผู้สอนทำหน้าที่คอยกำกับหรือให้คำปรึกษาในการเรียนการสอนเท่านั้น

โดยข้อเท็จจริงแล้วลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะโดยธรรมชาติของมนุษย์ ตั้งแต่วัยเด็ก เด็กทุกคนมีความเข้าใจศิลปการละครมาตั้งแต่เริ่มรู้ภาษาที่เดียว จะสังเกตได้จากลักษณะการเล่นของเด็กเล็ก ๆ ที่ชอบนำเสื้อผ้า รองเท้าของคุณแม่มาสวมใส่ และแสดงตนเป็น "คุณแม่" อย่างสนุกสนาน โตขึ้นมาหน่อย เมื่อไปโรงเรียนก็ชอบเล่น "ครูกับนักเรียน" และมักแบ่งบทบาทให้เด็กซึ่งส่วนมากจะเล็กกว่าแสดงเป็น "นักเรียน" เด็กผู้ชายมักชอบแสดงเป็น "ตำรวจ" ไซบ "ผู้ร้าย" ซึ่งแสดงโดยเด็กที่ชอบบทแค้นและกล้า หรือแสดงเป็นตัวเอกในภาพยนตร์บ้าง ในโทรทัศน์บ้างหรือจากในนวนิยายหรือหนังสือการ์ตูน เป็นต้น ตัวอย่างลักษณะธรรมชาติของเด็กกับความเข้าใจศิลปการละคร ซึ่งมีมานานแม้ในวรรณคดีเรื่อง เสภาขุนช้าง - ขุนแผน และนางพิมพิลาฉลวย ยังอยู่ในวัยเด็กได้มีการชวนกันเล่นในหมู่เด็กในลักษณะดังกล่าวด้วย ดังปรากฏในคำกลอนที่คัดมานี้^๑

^๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, เสภา ขุนช้าง-ขุนแผน

ฉบับหอพระสมุดแห่งชาติ (พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๖), หน้า ๑๑.

"	" แล้วนาง เล่นหุงข้าวต้มแกง	กวาดทรายจัดแจงเป็นรั้งบ้าน
	นาง เล่นทำบุญให้ทาน	ไปนิมนต์สมภารมาเร็วไว
	ขุนช้างนั้น เป็นสมภารมอญ	ไม่พักโกนหัวกลั่นสวดมนต์ใหญ่
	พลายแก้วนั้น เป็นสมภารไทย	จัดแจงแต่งให้ยกของมา
	สวดมนต์ฉันเสร็จสำเร็จแล้ว	ช้างฝ่ายพลายแก้วอุตราว่า
	เรา เล่นเป็นผิวเมียกันเถิดครา	ขุนช้างร้องว่าข้าชอบใจ
	นางพิมว่าไปอ้ายนอกคอก	รูปหัวถลอกกูกาเล่นไม่
	พลายแก้วว่า เล่นเถิดเป็นไร	ให้ขุนช้างนั้นไซ้เป็นผิวพลาจ "

การนำศิลปการละครมาใช้กับเด็กและ เยาวชนได้เกิดประโยชน์ในทาง
สร้างสรรค์ศิลปะ ความบันเทิง นอกไปจากสามารถสร้างทัศนคติ ความรู้ และ
จินตนาการ ซึ่ง Janet Goodridge^๑ ยกเอาความจำเป็นที่ Margaret Mead
อ้างไว้ในหนังสือเกี่ยวกับการสร้างสังคมใหม่ที่เรียกว่า "Manus" ว่า
"เด็กมีความต้องการ และมีความจำเป็นที่ (ต้องการ) ให้ผู้ใหญ่ต้องสรรหาบางสิ่งบางอย่าง
เพื่อฝึกฝนด้านจินตนาการของเด็ก " นอกเหนือจากเนื้อหาความรู้ในการประกอบอาชีพ
เพื่อการดำรงอยู่ในโลกนี้ แต่เพียงอย่างเดียว ผู้สอนตามแนวความคิดใหม่ทางการศึกษา
ทั้งหลายควรหาประโยชน์และโอกาสในการใช้การละครเพื่อการเรียนการสอนต่อไป

^๑ Janet Goodridge, Drama in the Primary School,

แนวการใช้ศิลปการละครเพื่อประโยชน์ในการศึกษาในประเทศไทย

แต่เดิมมามีการนำรูปแบบศิลปการละครบางรูปแบบมาใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป เช่นจัดเป็นรายการทางวิทยุโทรทัศน์ เพื่อสร้างความสนใจแก่เด็ก และเยาวชนที่ชมรายการภาควิชาการ โดยพยายามสอดแทรกศิลปการละคร สร้างความบันเทิง เป็นเบื้องต้น และการใช้รูปแบบศิลปการละครบางประการประกอบการเรียนการสอนในชั้นเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และมีมากขึ้นในลักษณะที่เนื้อหา และหลักสูตร ทั้งประถม และมัธยมศึกษา ระบุรูปแบบการแสดง โดยอาศัยศิลปการละคร ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะตามแผนการศึกษาใหม่ (๒๕๒๑) นี้ จึงพอสรุปลักษณะการใช้ศิลปการละครเพื่อประโยชน์ในการศึกษาของประเทศไทยเท่าที่เป็นมาได้ ๓ แนวทางคือ

๑. เป็นเนื้อหาวิชา เพื่อการศึกษาและค้นคว้าโดยเฉพาะ มักทำในระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา เช่นคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาควิชาศิลปการละคร มีวิชาการละครเพื่อการศึกษา, วิชาหุ่นและการละครสร้างสรรค์ สำหรับเด็ก เป็นต้น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวิชาการละครเพื่อการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก มีวิชาการละครสำหรับครูประถม และหลักสูตรวิชาครู ตามสถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัยครู ส่วนใหญ่มีวิชานาฏศิลป์ การละคร เป็นส่วนหนึ่งของวิชาเลือก รวมทั้งวิชานาฏศิลป์ (การละครเพื่อการศึกษา) ของวิชาชุดครูประกาศนียบัตรครูมัธยมของคุรุสภา เป็นต้น

ซึ่งในภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นประโยชน์ของวิชานี้จึงได้จัด "โครงการศิลปการละครเพื่อ

เยาวชน" ^๑ มาใช้ประโยชน์ในการปลูกสร้างนิสัย ใจคอ รสนิยม ตลอดจนการให้การ
ศึกษาและประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่เด็กและเยาวชน ก็จัดเข้าลักษณะการศึกษา ศิลปการ
ละครในเรื่อง เนื้อหาวิชาด้วย

๒. เป็นสื่อเพื่อการศึกษาและความบันเทิง จัดเป็นศิลปะรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอด
แทรกอยู่ในรายการภาควิชาการการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น รายการทางสื่อ
มวลชน ต่าง ๆ ได้แก่

- รายการหุ่นละคร, รายการดนตรีและชีวิต ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๕
- รายการโลกของเด็ก, รายการเสาร์สโมส ทางสถานีโทรทัศน์กอง

ทัพบกช่อง ๕ ฯลฯ

รายการเหล่านี้หน่วยงานราชการและเอกชนผู้จัดได้เล็งเห็นประโยชน์ของรูปแบบ
ศิลปการละครที่สามารถดึงดูดความสนใจจากเด็กและเยาวชน ให้มีความสนใจรายการ
และจะได้รับความรู้และเนื้อหาวิชาติดตัว ติดตามไปด้วย เป็นต้น

๓. เป็นสื่อการสอนในรูปแบบของกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เป็นวิธีการเรียน
การสอนซึ่งผู้สอนวางแผนการจัดการแสดงในชั้นเรียนประกอบเนื้อหาในหลักสูตร โดยขอ
ความร่วมมือจากผู้เรียนและฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนบ้าง จากโอกาสพิเศษที่ทางโรงเรียน
จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรืองานประจำ

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก "โครงการศิลปการละครเพื่อเยาวชน ภาควิชาศิลปะ
การละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, " (กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปการละคร
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑, (อัดสำเนา).

ภาคการศึกษา ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของวิชาบางวิชา เช่น วิชาภาษาไทย วิชาต่างประเทศ สังคมศึกษา และศิลปศึกษา ได้ระบุนักวิชาชีพการละครในรูปที่เรียกว่าสื่อการสอนแบบละคร เป็นวิธีการเรียนการสอนวิธีหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อหลักสูตร โดยเฉพาะในหลักสูตรใหม่ (๒๕๒๑) เรียกสื่อการสอนแบบละครในฐานะ เป็นวิธีการเรียนการสอนว่า "วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ"^๑

ในระดับมัธยมศึกษา มีเนื้อหาวิชาที่เอื้อต่อการจัดรูปแบบการแสดงศิลปการละคร เป็นสื่อการสอนแบบละคร และได้มีการแนะนำให้มีการจัดกิจกรรมในหนังสือ แบบเรียนด้วย เช่น ชุดทักษะสัมพันธ์^๒ เป็นต้น

แนวทางที่ ๓ ของการใช้ศิลปการละคร นี้เองที่ผู้วิจัยวางของเขตการศึกษาวิद्याนิพนธ์ ฉบับนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับสื่อการสอนแบบละครในลักษณะที่นำมาจากวิชาศิลปการละคร เพื่อเป็นวิธีการเรียนทางการสอนประเภทกิจกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งกำลังมีบทบาทเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง และยังไม่มีการจัดทำการศึกษาวิจัยลักษณะนี้มาก่อน ซึ่ง ึ่งที่ลักษณะของสื่อการสอนแบบละครมีปรากฏมานานแล้ว และจะมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนตามแนวการศึกษาแนวใหม่ ที่เน้นการสอนคนมากกว่าการสอนเฉพาะหนังสือเป็นอย่างมากด้วย

^๑กรมวิชาการ, คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑

กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๑) หน้า ๔๘

^๒กรมวิชาการ, หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์

ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม ๑-๓ (กรุงเทพฯ:กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๐)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการใช้สื่อการสอนแบบละครของโรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบัน
๒. เพื่อศึกษาประโยชน์และผลจากการใช้สื่อการสอนแบบละครในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
๓. เพื่อศึกษาแนวการใช้สื่อการสอนแบบละครในแนวที่เหมาะสมในโรงเรียนมัธยมศึกษา และเสนอผลการวิจัยให้เป็นแนวทางในการใช้สื่อการสอนแบบละครในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมีความสนใจวิธีการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตามแนวความคิดใหม่ที่เน้น " การสอนคน " มากกว่า " การสอนหนังสือ " เนื่องจากผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการสอนระดับมัธยมศึกษา และ เล็งเห็นยิ่งว่า การเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในช่วงระยะของการเจริญเติบโตทางร่างกายและปัญญา เหมาะอย่างยิ่งในการปลูกฝังและพัฒนาความคิดอ่านแก่ผู้เรียนในระดับนี้ นอกเหนือจากการบรรจุเนื้อหาและวิชาชีพแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชน ผู้วิจัยจึงวางขอบเขตของการวิจัยเพื่อประโยชน์โดยตรงต่อการเรียนการสอนระดับนี้ โดยเฉพาะนับแต่มีการประกาศให้ใช้แผนการศึกษาของชาติฉบับใหม่ (๒๕๒๑)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลของการวิจัยและการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการเปลี่ยนแปลงการศึกษา ซึ่งเพิ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๒๑ เป็นต้นไป

เหตุที่มุ่งวางขอบเขตการวิจัย เฉพาะโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีความเห็นว่า กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางของประเทศ และงานด้านการศึกษา มีความพร้อมในการเผยแพร่ข้อมูลและการบริการอบรม งานด้านการศึกษาใหม่ อยู่เสมอ และทั้งยังสะดวกในการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างทั่วถึง

โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร . . .ในงานวิจัยนี้หมายถึง

๑. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
๒. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา เอกชน
๓. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมการฝึกหัดครู
๔. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

การสำรวจข้อมูลเจาะจง เฉพาะผู้สอน ได้แก่ ครู - อาจารย์ ระดับมัธยมศึกษา ในด้านประสบการณ์ ประโยชน์ และปัญหาในการใช้สื่อการสอนแบบละคร มิได้รวมความไปถึงประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้เรียนเลย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. ลักษณะการใช้สื่อการสอนแบบละครในการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ยังไม่เป็นที่นิยมใช้กันมาก เนื่องด้วยลักษณะของสื่อการสอนแบบละคร จำเป็นและมีรูปแบบของวิชาศิลปะการละครประกอบ ดังนั้นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ อาจไม่สมบูรณ์เท่ากับ เมื่อมีการเผยแพร่เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องนี้ในวงกว้างออกไป

๒. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยมุ่งเฉพาะผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการใช้สื่อการสอนแบบละคร โดยไม่คำนึงถึงข้อมูลจากทางผู้เรียนหรือฝ่ายอื่น ๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้วางแผนหลักสูตร และผู้ปกครอง เป็นต้น อาจทำให้การวิจัยนี้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

๓. การวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนแบบละครนี้ยังไม่เคยมีมาก่อนเลย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยแหล่งความรู้ และแนวทางบางประการจากที่มีปรากฏในต่างประเทศ บางสิ่งบางอย่างซึ่ง เป็นปัจจัยที่ต่างกัน ทำให้งานวิจัยนี้ไม่สามารถ เื่อประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ในภาคปฏิบัติในสภาพปัจจุบัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สื่อการสอนแบบละคร หมายถึง สื่อการสอนประเภทกิจกรรมซึ่งมีรูปแบบการแสดง
บทบาทเป็นหลัก ได้แก่

๑. การแสดงละครเป็นเรื่อง (Plays) มีการจัดฉากบนเวที
มีเครื่องแต่งกาย แสงเสียงประกอบการแสดงตามท้องเรื่องโดยมีการ
ฝึกซ้อมล่วงหน้า
๒. การแสดงละครแบบแห่แห่น (Pageants) เป็นการแสดงซึ่งอาจมี
การซ้อมล่วงหน้านาน ๆ บนเวทีหรือยกพื้นซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายได้
หรืออาจเป็นการร่ายรำเรื่องราวตอนใดตอนหนึ่ง เช่น การแห่นางนพมาศ
กระหิวทางเสื่อ เป็นต้น
๓. การแสดงโดยไม่ใช้คำพูด (Pantomime) เป็นการแสดงละครโดยไม่ใช้
คำพูด แต่แสดงด้วยท่าทาง ต้องมีการซ้อมล่วงหน้ามาอย่างดี และไม่
เน้นส่วนประกอบส่วนอื่น ๆ ในการแสดง เช่น ฉาก แสง เสียง ฯลฯ
๔. การแสดงบทบาทโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้
(Improvisation) เช่นการแสดงเป็นครู-นักเรียน เป็นต้น
๕. การแสดงบทบาทสมมติ (Role-Playing) การแสดงบทบาทตาม
สถานการณ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อจุดประสงค์ที่เตรียมไว้ โดยมีการเตรียมตัว
ล่วงหน้า อาจมีบทเพื่อการซ้อมหรือไม่มีก็ได้ เช่น ดำรวจให้ผู้ร้ายแสดง
แผนประทุษกรรม เป็นต้น

006375

๖. การแสดงทำนองประกอบเรื่องราว (Tableau) การแสดงทำนองในอิริยาบถอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีการเคลื่อนไหวตามบทบาทที่ตัดตอนมาจากเรื่องราวตอนใดตอนหนึ่ง โดยมีการจัดฉาก เครื่องแต่งตัว และแสงสีประกอบ เช่น ทำนองแสดงเหตุการณ์ตอนกระทำยุทธหัตถี ทำนองแสดงเหตุการณ์ตอนพระเยซูประสูติ เป็นต้น
๗. การแสดงเชิดหรือชักหุ่น (Puppet Shows) การจัดการแสดงเชิดหรือชักหุ่นประเภทใดประเภทหนึ่ง ได้แก่ หุ่นเงา หุ่นกระบอก หุ่นเชือก หุ่นชักใย อาจมีการสร้างฉากและจัดแสง สี ประกอบ หรือไม่ก็ได้
๘. การอ่านบทสนทนา (Dialogues) การแสดงบทบาทด้วยน้ำเสียง มักเป็นการแสดงโดยไม่มีท่าทางประกอบ จึงเน้นความสำคัญของการใช้เสียงในการอ่านบทสนทนาจากละคร วรรณคดี เรื่องจริง นิทาน เรื่องแต่ง เป็นต้น
๙. รีวิว หรือวิพากษ์ (Reviews) การแสดงบทบาทบนเวทีประกอบด้วยการร้องรำ ดนตรี เล่นละคร ฯลฯ
๑๐. การแสดงบทล้อเลียน (Mock-Convention) การแสดงบทบาทล้อเลียนบุคคล เช่น บุคคลในประวัติศาสตร์ นักการเมือง ผู้บริหาร เป็นต้น

ศูนย์วิจัยศิลปะการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๑. การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นการแสดงบทบาทประกอบการละเล่นพื้นเมือง ประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เช่นการรำเพลงอาวุธ การตีประเป็กระบอง การเล่นเพลงปรบไก่ การเล่นเพลงพวงมาลัย การเล่นลำตัด รำวง เพลงพื้นบ้านต่าง ๆ หรือเพลงลูกทุ่ง เป็นต้น
๑๒. การทายปริศนาจากท่าทาง (charades) เป็นการแสดงท่าทางเพื่อตีความหมายออกมาเป็นคำ เมื่อนำความหมายจากท่าต่าง ๆ มาเรียงต่อกันจะได้เป็นเรื่องราว หรือสุภาษิต ตลอดจนชื่อบุคคล และสถานที่สำคัญ ๆ เป็นต้น
๑๓. การแสดงละครสั้น ๆ (skits) การแสดงละครขนาดสั้น เล่นจบภายใน ๓-๗ นาที อาจมีการจัดฉากและเครื่องแต่งกาย หรือไม่ก็ได้ แต่ยังมีอุปกรณ์ประกอบการแสดงซึ่งอาจสมมุติขึ้นมาเองก็ได้

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึงโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

เฉพาะที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น ๔๘ โรงเรียน

ผู้สอน หมายถึง ครู อาจารย์ซึ่งใช้สื่อการสอนแบบละครในการเรียนการสอน

ในระดับมัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๒๑

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัย และงานเขียนที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับการละครเพื่อการศึกษา และการใช้สื่อการสอนแบบละครยังมีเคยมีการจัดทำภายในประเทศ แต่ลักษณะ และความก้าวหน้า ตลอดจนรูปแบบการละคร เพื่อการศึกษาภายในประเทศ ได้มีปรากฏมานานแล้ว ฉะนั้นการวิจัยเรื่องนี้จึงต้องอาศัยงานวิจัยและข้อมูล ตลอดจนความคิดเห็นจากงานของนักการศึกษาทั้งภายในประเทศ และโดยเฉพาะของต่างประเทศมากด้วย ได้แก่

๑. งานวิจัยภายในประเทศ

๑.๑ ในปี ๒๕๑๖ จิตต์นิภา ภักดีชุมพล^๑ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้ชื่อว่า "กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร" โดยตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อการสำรวจกิจกรรมที่เหมาะสมในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้พบว่า กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทย และเหมาะสมที่จะจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งวิชาภาษาไทย และสังคมศึกษา ระบุว่า ได้แก่ การแสดงละครแบบหุ่นนิ่ง การร้องเพลงพื้นเมือง การแสดงหุ่นกระบอก โดยเฉพาะกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

^๑จิตต์นิภา ภักดีชุมพล, "กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖, หน้า ๑๓.

๑.๒ ในปี ๒๕๑๗ ถวิล นิ่มขุนทด, จูรี ปฏิวเวธ, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ, กฤษฏา ฮวบดี, ปัญญา ศิริโรจน์, วิเชียร ชิวพิมาย, และ ชนิตา ศักนาคันต์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสถานการณ์จำลองขึ้นเพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษาในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของนิสิตก่อนที่จะออกไปฝึกสอนในการสร้างสถานการณ์จำลอง ๔ แบบ ได้รวมการแสดงบทบาท (role-playing) ไว้ด้วยแบบหนึ่งโดยใช้ชื่อดังนี้^๑

- ๑.๒.๑ การสร้างสถานการณ์จำลองปัญหาของครู ของถวิล นิ่มขุนทด
- ๑.๒.๒ การสร้างสถานการณ์จำลองปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ของจูรี ปฏิวเวธ
- ๑.๒.๓ การสร้างสถานการณ์จำลองปัญหาความประพฤติของนักเรียนระดับประถมศึกษา ของสมเชาว์ เนตรประเสริฐ
- ๑.๒.๔ การสร้างสถานการณ์จำลองปัญหาการสอนวิชาภาษาอังกฤษของกฤษฏา ฮวบดี
- ๑.๒.๕ การสร้างสถานการณ์จำลองปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาของปัญญา ศิริโรจน์
- ๑.๒.๖ การสร้างสถานการณ์จำลองปัญหาการสอนวิชา

บัณฑิตวิทยาลัย, วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต **ภาควิชา** โสตรทัศนศึกษา
ปีการศึกษา ๒๕๑๗ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต **ภาควิชา** โสตรทัศนศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗)

วิทยาศาสตร์ ของวิเชียร ชิวพิมาย

๑.๒.๗ การสร้างสถานการณ์จำลองการเลือกและการใช้วัสดุอุปกรณ์
ของชนิดา ศักนาค

งานวิจัยทั้ง ๗ ฉบับนี้สรุปได้ว่าการแสดงบทบาท (Role-Playing)

มีประโยชน์ในการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อเป็นอุปกรณ์การศึกษาในการเรียนการสอนการแก้ปัญหาของนิสิตฝึกสอนก่อนการออกฝึกสอนจริง ๆ วิธีหนึ่งนอกเหนือจากการใช้สื่อการสอนลักษณะอื่น ๆ

๒. งานวิจัยของต่างประเทศ

๒.๑ ในปี ค.ศ.๑๙๗๖ John Francis ได้ทำการวิจัย

เกี่ยวกับวิชาศิลปการละครในสาขาโสตทัศนศึกษา ให้ชื่อว่า "การศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับโครงการผลิตรายการทางโทรทัศน์สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา (Children's Video Theatre) โดยได้วางแผนการออกแบบรายการ การดำเนินรายการ แล้วทำการวัดผลการยอมรับรายการในหมู่ผู้ชมรายการที่เกี่ยวข้อง ๓ ฝ่าย ได้แก่ เด็ก ครู และผู้ปกครอง ผลปรากฏว่าการยอมรับรายการทางโทรทัศน์ของทั้ง ๓ กลุ่มมีความแตกต่างกันคือ เด็กและผู้ปกครองจะยอมรับรายการได้มากกว่าครู เนื่องจากลักษณะของรายการเกี่ยวข้องกับเด็กและผู้ปกครองมากกว่าครู แต่ทั้ง ๓ กลุ่มมีประสบการณ์ในการร่วมรายการด้วยกันอย่างมาก และนับเป็นงานวิจัยในสาขาโสตทัศนศึกษาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการละครอันเดียวที่สำรวจพบ

John Francis, " Children's Video Theatre: A Case Study, " (Master's Thesis, Department of Audiovisual, University of Massachusetts, 1976)p. 101-A.

๒.๒ ในปี ค.ศ.๑๙๗๗ Charles Edward^๑ ได้ทำการศึกษา และวิจัย เกี่ยวกับการละครสร้างสรรค์^๒ โดยการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีความรู้เกี่ยวกับ พัฒนาการของเด็กจากสภาวะแวดล้อมทางร่างกาย และสังคม กับการใช้การละครสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และพัฒนาการของเด็ก โดยอาศัยทฤษฎีจิตวิทยาของ Piaget มาเทียบกับการละครสร้างสรรค์ Edward พบว่าการละครสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมอันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กมิใช่เป็นเพียงกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมนอกชั้นเรียน หากยังมีประโยชน์สำหรับการศึกษาในชั้นปฏิบัติ ในการแก้ปัญหาและเสริมสร้างสุนทรียะประกอบ การพัฒนาบุคลิกภาพพร้อม ๆ กันด้วย

๒.๓ ในปี ค.ศ.๑๙๗๗ เช่นกันในประเทศอังกฤษได้มีคณะกรรมการโครงการ ศึกษาวิธีการสอนการละครเพื่อการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในอังกฤษ โดยมี Lynn McGregor^๓ เป็นหัวหน้า ประกอบด้วย Maggie Tate กับ Ken Robinson ร่วมปฏิบัติการสำรวจจุดประสงค์และข้อเสนอแนะของการ สอนการละคร เพื่อการศึกษาในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ วิทยาลัยการศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อเสนอต่อมหาวิทยาลัยแห่งลอนดอน การสำรวจมี ขึ้นระหว่างปี ค.ศ.๑๙๗๔ - ๑๙๗๗

^๑ Charles Edward, " Piaget Epistemology Applied to An Analysis of Creative Dramatics in Education," (Doctor's Thesis , Department of Theatre , The University of Wisconsin-Madison, 1977), p2.

^๒ ละครสร้างสรรค์ (Creative Dramatics) เป็นศิลปะการละคร รูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดประสบการณ์กลุ่มแก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกในระหว่าง การเรียนและผลิตผลงานการแสดงในรูปของการแสดงบทบาท โดยไม่มีการเตรียมตัวมาก่อน และ ผู้ดูก็คือสมาชิกในกลุ่มนั่นเอง

^๓ Lynn McGregor, Maggie Tate and Ken Robinson, Learning Through Drama (London: Goldsmiths' College, University of London, 1977), p. 7.

จากรายงานของคณะกรรมการนี้ทำให้ทราบแนวทางและรูปแบบของการสอนการละคร
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงกับงานวิจัยนี้ดังนี้

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาของอังกฤษ เน้นทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ
เป็นเหตุให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องทำงานอย่างหนักมาก การสอดแทรกวิชาการละคร
ในระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นเรื่องยุ่งยาก เท่าที่สำรวจพบ การละครในระดับมัธยมศึกษา
เป็นที่นิยมใช้กันทุกรูปแบบทั่วประเทศอังกฤษ แต่จำนวนโรงเรียนที่มีวิชาการละคร เพื่อการศึกษา
และใช้ละครในการเรียนการสอนมีจำนวนน้อยมาก เทียบกับจำนวนโรงเรียนทั่วประเทศ
ทั้งนี้ดูจากจำนวนโรงเรียนที่ตอบแบบสำรวจกลับคืนมายังคณะกรรมการฯ ซึ่งมีเพียง ๓๕๖
โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนที่สุ่มตัวอย่างไว้ ๑๗๗๕ โรงเรียน ในบรรดาโรงเรียนเหล่านี้

โรงเรียนที่มีโอกาสจัดวิชาการละคร เพื่อการศึกษาและใช้การละครในการเรียน
การสอนมากที่สุด ได้แก่โรงเรียนประเภทมัธยมแบบประสม คิดเป็นร้อยละ ๔๖

รองลงมาได้แก่โรงเรียนประเภทสามัญ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔

และน้อยที่สุดได้แก่โรงเรียนเอกชน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗

รายงานยังได้ระบุถึงการยอมรับประโยชน์ และความจำเป็นของการละครเพื่อ
การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ว่ามีลักษณะการจัดหลักสูตรแบบค่อยเป็นค่อยไปที่ละภาคของ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศ และจำนวนผู้เชี่ยวชาญด้านการละครเพื่อการศึกษาที่ยังอยู่ในระดับต่ำมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสาขาอื่น ๆ นอกจากนั้นครูผู้สอนการละคร และใช้การละครในการเรียนการสอนก็มักไม่ใช่ผู้ที่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านการละคร เพื่อประโยชน์ทางการศึกษามาก่อน จะพบว่าผู้สอนวิชาอื่น ๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ด้วย

จำนวนผู้เชี่ยวชาญด้านการละครเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาคควรมี ๑ คน ต่อ ๑ โรงเรียน จึงจะเกิดประโยชน์สำหรับงานด้านนี้ แต่อาจมีมากกว่านั้นได้ ในอังกฤษผู้เชี่ยวชาญมักรวมกลุ่มกับผู้ยังไม่มี ความเชี่ยวชาญ ทำงานด้านนี้ร่วมกัน เป็นจำนวนร้อยละ ๘๖ ของโรงเรียนตัวอย่าง และมีการสอนการละครในการศึกษาประจำในหมวดวิชาภาษาอังกฤษถึงร้อยละ ๔๐ มีบางโรงเรียนที่มีหมวดวิชาการละครโดยตรง คิดเป็นร้อยละ ๕๔ หรือเกือบครึ่งหนึ่งที่มีกลุ่มผู้ทำงานด้านนี้จัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่เหลือร้อยละ ๑.๔ จัดการละครเพื่อการศึกษาไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาศิลปะสร้างสรรค์ (Creative Art)

ส่วนด้านการใช้เวลาในการศึกษาการละครในโรงเรียนในแต่ละสัปดาห์ พบว่าผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาไม่มีเวลาสำหรับการเรียนการละครโดยตรง แต่สามารถจัดการละครให้ผู้เรียนในระดับนี้ได้ ๑ คาบ ต่อสัปดาห์ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และเพิ่มอีก ๑ คาบต่อสัปดาห์ได้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๒ - ๓ ถ้าเป็นระดับมัธยมศึกษาแบบผสมก็ควรจัดได้ ๑ - ๒ คาบ ต่อสัปดาห์ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนระดับมัศึกษามีโอกาสศึกษาด้านการละครเพื่อการศึกษาสัปดาห์ละ ๓๕ - ๔๐ นาทีตลอดระดับ แล้วจึงค่อย ๆ ลดน้อยลงตามลำดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น

๓. งานเขียนที่เกี่ยวข้องเนื่องของต่างประเทศ

งานเขียนที่เกี่ยวข้องเนื่องได้รวบรวมข้อคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะ ตลอดจนแนวปฏิบัติในการใช้การละครเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา และในการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่น่าสนใจ ได้แก่

๓.๑. งานเขียนของ Winifred Ward^๑ ผู้สอนวิชาการละครสร้างสรรค์ ประจำมหาวิทยาลัย North Western ได้กล่าวถึงธรรมชาติของการเรียนรู้กับเด็กว่า เด็กนิยมที่จะเป็นผู้เล่นเกมสการ์ละเล่นต่าง ๆ มากกว่าจะเป็นเพียงผู้ชม หรือนั่งดูเฉย ๆ เนื่องจากเป็นธรรมชาติของเด็กในการสร้างเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นมาเรียกลักษณะนี้ว่า "dramatic play" Ward ยังได้อ้างความพยายามของจิตแพทย์ในการค้นหาความหมายและรูปแบบซึ่งเชื่อว่าสามารถช่วยให้เด็กแยกความแตกต่างระหว่างความเป็นจริง กับเรื่องสมมุติได้ด้วย

นอกจากนี้ Winifred Ward ยังได้ลำดับขั้นตอนของการใช้การละครสร้างสรรค์กับเด็กตั้งแต่วัยอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างละเอียด โดยเฉพาะจุดประสงค์ของการเล่นละครในวัยเด็กว่าเป็นไปเพื่อการระบายออกทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งค้างค้ำอยู่ภายใน เป็นสิ่งที่ดีที่ควรปฏิบัติ เด็กจะรู้สึกอิสระ ไม่เหมือนการถูกบังคับ เด็กได้ลองปฏิบัติในสิ่งที่ได้พบเห็น โดยไม่มีผลในชีวิตจริงของเขา มิฉะนั้นเด็กอาจจะลองทำในสิ่งที่เด็กไม่มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง ซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ตัวเด็กเองได้

^๑ Winifred Ward, Playmaking with Children: from Kindergarten through Junior High School 2d ed., (New York: Alleton-Century-Crofts Inc., 1957); p. 2-4.

๓.๒. งานเขียนของ Geraldine Siks เป็นข้อเขียนที่มีประโยชน์ทางการศึกษาเกี่ยวกับการละครเพื่อการศึกษา และการเรียนการสอนอย่างมีคุณค่ามากที่สุดเล่มหนึ่ง Siks ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการละครเด็ก การละครสร้างสรรค์ และละครเวทีสำหรับเด็กไว้มากมาย^๑

Siks ให้ความสำคัญของการละครในฐานะเป็นเครื่องช่วยสอนที่มีคุณค่าว่า^๒

" การละครสามารถใช้เป็นแรงหนุนในการเรียนรู้ของเด็ก ถ้าครูรู้จักใช้การละครเป็นเครื่องช่วยสอนอย่างมีประสิทธิภาพ บุรณาการ (ตามศัพท์) ซึ่งหมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งประกอบเข้าด้วยกันเห็นส่วนเดียวกัน สามารถนำไปพิจารณาพร้อมกับสภาพการณ์พัฒนาการของเด็ก บุรณาการด้านการละครสามารถนำมาดัดแปลงในการเรียนรู้ส่วนบุคคลได้ แต่ละบุคคลมีความเกี่ยวพันเนื่องจากแรงดันภายนอก และแรงผลักดันภายใน แรงผลักดันภายในเป็นส่วนแสดงความแตกต่างระหว่างบุคคล การใช้ละครเป็นเสมือนแรงผลักดันภายนอก มีครูที่สามารถจัดให้มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก และการเรียนรู้ของเด็กก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง "

1. Creative Dramatics in Home , School and Community (c. 1952).

2. Creative Dramatics: An Art for Children (c. 1958).

3. Children's Theatre and Creative Dramatics (c. 1961). etc.

^๒ Geraldine Siks, Drama with Children (New York: Harper & Row, 1977), p.147-150.

๓.๓. งานเขียนของ Brian Way ซึ่งใช้เวลารวบรวมค้นคว้ามากกว่า ๒๐ ปี เป็นงานเขียนในรูปแบบใหม่ต่างจากคนอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว คือ Brian Way ได้เสนอให้ใช้ศิลปการละครเป็นวิธีแห่งการศึกษา เพื่อการพัฒนาบุคคล เนื่องจากการศึกษาตามแนวคิดของ Brian Way หมายถึง

" การมุ่งเตรียมการเพื่อดำรงชีวิตมากกว่าการประกอบอาชีพในชีวิตหนึ่ง การศึกษาดึงเน้นการพัฒนาบุคคลทุกด้าน แต่นักการศึกษาหลายคนยังเข้าใจผิด และละเลยการพัฒนาบุคคล กลับไปมุ่งเน้นความสำคัญในการดำรง และประกอบอาชีพ โดยไม่คำนึงถึงความพร้อมเพียงด้านบุคคล "

Brian Way ได้กล่าวอีกว่าความสำเร็จในชีวิตหนึ่งหมายถึง

" ความสำเร็จของการศึกษาอยู่ที่ภาคปฏิบัติ หักคะแนนพร้อมส่วนบุคคลในการดำรงชีวิตก็ขึ้นอยู่กับภาคปฏิบัติด้วย "

ดังนั้น เขาจึงเห็นว่า การละคร เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาใช้สร้าง และพัฒนาความพร้อมส่วนบุคคล เพราะการละครเป็นการปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิต แต่ลำพังการนำการละครมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนก็ต้องมีความเข้าใจการละครอย่างถ่องแท้ก่อน มิใช่มาใช้แทนเหมือนนำตัวเลขมาใช้ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ก็ต้องเรียนรู้ และมีความเข้าใจ เรื่องตัวเลข เป็นเบื้องต้นก่อน

Brian Way, Development Through Drama, 5th ed., (Atlantic Highlands, New Jersey: Humanities Press, 1967), p. 3-4.

ดังนั้น **Brian Way** จึงเสนอรูปแบบการใช้ศิลปะการละคร เพื่อเป็นวิธีแห่งการศึกษาโดยเริ่มพิจารณาที่พัฒนาการในตัวบุคคลด้านต่าง ๆ โยงเข้าหาการละคร และองค์ประกอบของละคร เพื่อความสมบูรณ์ของบุคคลในสังคมต่อไป

๔. ข้อเขียนที่ เลือกระบาย

นอกจากงานเขียนของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้วยังมีข้อเขียนเกี่ยวกับประสบการณ์ในการใช้การละครในการเรียนการสอนในแง่มุมต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ด้วย ได้แก่

๔.๑. ปีค.ศ. ๑๙๖๑ Hazel Dunnington

ได้เขียนความคิดเห็นสรุปจากการสอนวิทยาลัยแห่งรัฐวอชิงตัน ใช้ชื่อเรื่องว่า "การสอนแนวความคิดเกี่ยวกับภาษา และทักษะการอ่านวิธีต่าง ๆ โดยการใช้การละคร"

Dunnington แนะนำให้ผู้สอนใช้วิธีการที่ไม่ซ้ำซากจำเจ เพื่อเพิ่มความสนใจของผู้เรียนในรูปของการแสดงต่าง ๆ ซึ่งสามารถสร้างความสนุกสนาน และประสบการณ์แก่ผู้เรียนได้ดี Dunnington ได้อธิบายถึงขั้นตอนการใช้การละครในการสอนพื้นฐานการศึกษาภาษา และทักษะต่าง ๆ ในการอ่าน เช่น การให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยมีผู้สอนเป็นผู้นำการเล่า เป็นต้น

Hazel B. Dunnington, citing Drama with Children by Geraldine B. Siks (New York: Harper & Bros.; 1977), p. 151.

๔.๒. "บูรณาการการเรียนรู้โดยใช้การละคร และภาพยนตร์"

ของ Sue Lerner ^๑

Lerner เป็นครูประจำชั้นในระดับประถมศึกษา และได้พยายามค้นหาวิธีการเรียนรู้ด้วยการใช้ทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา, วิทยาศาสตร์, วรรณคดี, ดนตรี และศิลปะศึกษา แต่วิธีการต่าง ๆ ก็ล้มเหลวส่วนมากเพราะเหตุผลหลายประการ เช่นความยุ่งยาก ความไม่สะดวกนานาประการ ตลอดระยะเวลา ๖ ปี จึงพบว่าการสร้างภาพยนตร์สอดคล้องกับสิ่งที่ค้นหา โดยทดลองสร้างภาพยนตร์กับเด็กระดับ ๒ - ๖ และเด็กที่เรียนวิชาเลือกเสรีในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ดำเนินการตั้งแต่การเลือกเรื่อง การชักซ้อม การทดสอบหน้ากล้อง และในที่สุดการถ่ายทำภาพยนตร์

๔.๓. "การสอนนักเรียนให้แต่งบทกวี และถ่ายทอดโดยใช้ศิลปการละคร"

โดย Dorothy Prince ^๒

เนื่องจาก Dorothy Prince ชอบการกวี จึงสนใจค้นคว้าวิธีการสอนเด็กให้แต่งบทกวี Prince อธิบายวิธีการใช้การละครในการส่งเสริมให้เด็กเขียนและแปล

^๑ Sue Lerner เป็นครูประจำชั้น, และผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน ของโรงเรียนประถมศึกษา Fairwood, Kent และผู้แต่งหนังสือคู่มือ Your Curriculum

^๒ Dorothy Prince เป็นครูประจำชั้นโรงเรียนประถม Greenwood, Seattle Public Schools.

ความออกมาเป็นบทกวี โดยอ้างอิงรูปแบบบทกวีของญี่ปุ่นที่เรียกกันว่า "ไฮกุ" และการสร้างจินตนาการโดยใช้พื้นฐานด้านการละครในการกระตุ้นความเข้าใจของเด็กกับสิ่งต่าง ๆ เช่น "สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เห็น" "สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุด" "สิ่งที่ข้าพเจ้าเกลียดมากที่สุด" ฯลฯ เป็นการกระตุ้นโดยใช้ภาษาท่าทางต่าง ๆ

๔.๔. "การเรียนรู้เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์"

ของ Barbara Salisbury

Barbara Salisbury ได้เสนอวิธีการนำละครมาใช้เพื่อการสอนสุนทรียศาสตร์ และได้ทดลองสร้างแนวความคิด เรื่องสุนทรียศาสตร์ ๑ เรื่อง ให้เด็กได้ศึกษาโดยมีลำดับขั้นการเรียนการสอน คือ

- เริ่มด้วยการให้เด็กเคลื่อนไหวเป็นการอุ่นเครื่อง ให้เด็กใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทำอาการ "ปิด" "เปิด" ด้วยความสามารถส่วนตัวต่าง ๆ
 - นำเด็กให้ผูกเรื่องราวเป็นละครขึ้น
 - สอนให้เด็กถ่ายทอดท่าทางออกบออย่างสวยงาม และมีความหมาย
 - แนะนำให้เด็กใช้ หรือเลือกทำเสียงหรือหาคนตรีมาประกอบท่าทาง
- เมื่อเด็กได้มีประสบการณ์แล้ว เด็กจะมีความเข้าใจในสุนทรียศาสตร์

ไม่เพียงด้านลักษณะเท่านั้น เด็กอาจสามารถ หรือตัดสินใจเลือกสรรนิมิตเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ได้ด้วย

F. T. Salisbury

ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนก วิชาสุนทรียศาสตร์

แห่งมหาวิทยาลัย Seattle

ปริญญาบัณฑิต และปริญญาโทบัณฑิตจาก

มหาวิทยาลัย Washington

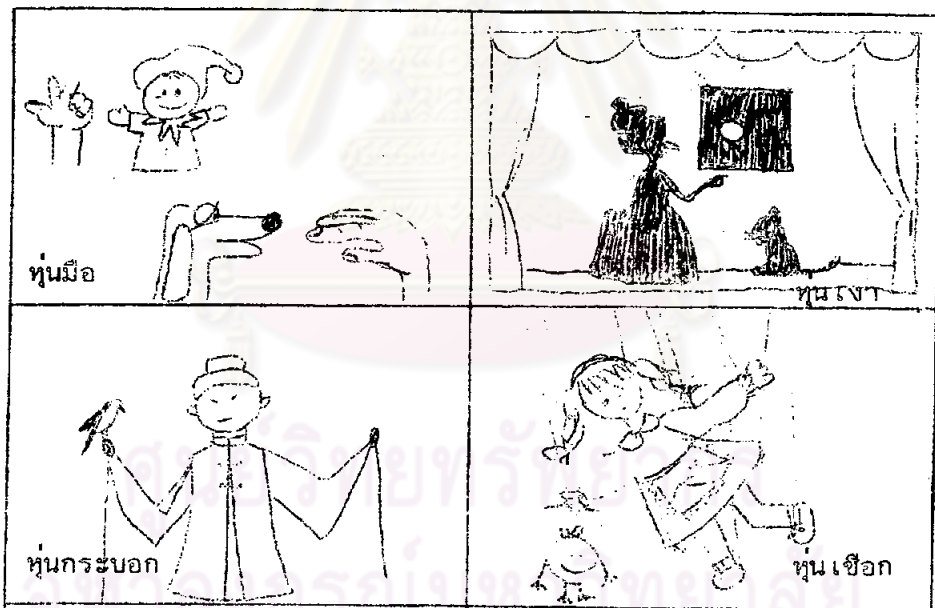
แผนกวิชาศิลปการละคร

๔.๕. "การค้นพบโลกของหุ่น"

ของ Aurora Valentineti .^๑

Valentineti เป็นศิลปินนักแสดง เชิดและชักหุ่น ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการแสดง และการสอนมาก ได้ยืนยันว่าการแสดงหุ่น เป็นศิลปะการละครที่มีคุณค่าในการศึกษามาก

Valentineti ; ได้ระบุเหตุผล และข้อจำกัดของการใช้หุ่นเป็น :
 เครื่องช่วยสอน ว่าหุ่นกระบอกมีคุณสมบัติโดยตัวมันเอง แต่การนำมาใช้อย่างการขาด
 การพิจารณา จะไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของหุ่นกระบอกและเนื้อหาในการ
 ใช้ และย้ำว่าควรอยู่ในหลักสูตรวิชาศิลปะศึกษา เป็นส่วนมาก พร้อมกับเสนอรูปแบบ
 หุ่นประเภทต่าง ๆ ดังนี้



^๑ Aurora Valentineti ของศาสตราจารย์แผนกวิชาศิลปะการละคร มหาวิทยาลัย Washington , ผู้เริ่มก่อตั้ง และผู้อำนวยการ คณะละครหุ่น Valentineti .

นอกจากนี้ Siks จะเสนอแนะการใช้ศิลปการละครเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก และเยาวชนในโรงเรียนโดยทั่วไปแล้ว ยังมีการเอ่ยถึงประโยชน์การนำศิลปการละคร เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแก่เด็กอื่นที่มิมีโอกาสเข้าโรงเรียน ได้แก่ เด็กทุพพลภาพ เด็กกำพร้า เด็กผิดปกติทางร่างกายบางส่วน เป็นต้น^๑ เช่น

๔.๖. งานเขียนของ Ste Jennings ได้แต่งหนังสือชื่อ "การรักษาโรคด้วยการละคร" สำหรับครู, นักสังคมสงเคราะห์, จิตเวช, พยาบาล และจิตแพทย์ เพื่อใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการละครช่วยในการแสดงออกของเด็ก โดยย่อจุดประสงค์แรกสุดว่า

" งานการป้องกัน และบำบัดซึ่งเราส่วนใหญ่เกี่ยวข้องอยู่ ได้จัดการแสดงไว้เป็นหัวกลางในการรักษา เพื่อช่วยเด็กในการสร้างสัมพันธ์ส่วนตัวกับสังคม "

Jennings ได้กำหนด และย้ำความต้องการให้ความสำคัญของศิลปการละครมากกว่าปัญหาอันเกิดกับเด็ก และได้ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มอ่อน กลุ่มรายบุคคลในการสอน

๔.๗. Emily Gillies ย้ำในหนังสือของเธอชื่อ " การละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กทั่วไป" ถึงความสำเร็จเกี่ยวกับประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กที่มีอารมณ์รุนแรง และเด็กที่มีอาการชักเสบทางสมอง และเด็กที่มีปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ในการใช้การละครสร้างสรรค์เพื่อการแก้ปัญหาเหล่านั้น

Geraldine B. Siks, Drama with Children,

p.187-203.

๔.๔ Jeff Brewster เล่าถึงประสบการณ์บางอย่างในการใช้การละครกับเด็กพิการ โดยมีความเชื่อว่าเด็กที่พิการทางร่างกายนั้นมีปัจจัยอื่นเท่าเด็กปกติ ทั้งทางอารมณ์ สมรรถนะ ความรู้สึก ความต้องการสื่อความหมาย และความรัก ความสนใจ การยอมรับ ตลอดจนความสำเร็จ ความต้องการบางครั้งก็มากกว่าเด็กอื่น ความสามารถบางประการอาจแตกต่างจากเด็กอื่น ๆ เป็นความรับผิดชอบของผู้สอนเองที่จะต้องช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ ส่งเสริมความสามารถให้เด็กได้แสดงออก ได้บรรลุความต้องการด้วยความสามารถของเด็กเอง

๔.๕ Taras Denis ได้ผลิต "การละครกับเด็กหูหนวก" เป็นงานสอนที่ Taras Denis จัดไว้ในวิชาสาขาศิลปะศึกษาสำหรับคนหูหนวก โดยขอนำบทกลอน "แต่เด็กหูหนวก" มาประกอบ ณ ที่นี้เพื่อยืนยันความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของการละครในการศึกษาสำหรับเด็กหูหนวก

"ฟังสิ	แม่น้ำไหลกราด
ด้วยดวงตาของเธอ	เหล่าแมลงต่างหึ่งคลาน
และ	มวลบุปผาชาติเบ่งบาน
เพื่อความลงนของเธอ	เกร็ดหิมะก็ร่วงหล่น
ชีวิต	แต่ละสิ่งล้วน
ดำเนินไปเช่นนี้	ปราศจากสำเนียงใด

๑ Taras Denis เป็นผู้อำนวยการฝ่ายแนะแนวประจำโรงเรียนสอนคนหูหนวกแห่งนิวออร์ค เมือง White Plain มลรัฐนิวออร์ค และเป็นผู้ประสานงานร่วมโรงละครสำหรับคนหูหนวก ตลอดจนเป็นนักเขียน, ผู้อำนวยการเขียนบทวิจารณ์การละครสำหรับคนหูหนวกด้วย

ไขแล้ว จงฟังสิ ฟังด้วยดวงตาของเธอ
และผลัวหัวใจของเธอก็จะได้ยิน"

๔.๑๐ Sister Perry O'Connell^๑ เล่าถึงประสบการณ์การค้นพบ
ของ Sister O'Connell เกี่ยวกับการแสวงหาวิธีใช้ละครในการสอนศาสนา มานาน
นับ ๑๐ ปี Sister กล่าวว่า ด้วยความเชื่อว่ามนุษย์แสดงความเคารพ และ
เชื่อในพระเจ้า โดยการแสดงพิธีการในรูปของการเสด็จนิไหวระในกรรร้องรำ ทำเพลง และ
การแสดงละคร มนุษย์มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตก็ด้วยการแสดงท่าทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะ
จะเป็นการเคลื่อนไหว การฝึกพูด การแสดงออก ฯลฯ นอกจากนี้การเข้าถึงคุณค่าทาง
ศาสนาต้องถ่ายทอดเป็นประสบการณ์ตรง และละครให้ทั้งประสบการณ์ตรงและใกล้เคียง
ความเป็นจริง จึงเห็นประโยชน์ของศิลปะการละครในการเผยแพร่ศาสนา ได้กำหนดเป็น
ขั้นตอนการสอนศาสนาโดยการใช้การละคร และเสนอแนะบทละครเกี่ยวกับศาสนาไว้ให้
ประโยชน์ในการนำไปแสดงเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวด้วย

งานเขียนและงานวิจัยต่าง ๆ นี้ได้บันทึกความคิดเห็นที่แสดงให้เห็นอย่าง
เด่นชัดถึงคุณค่าของศิลปะการละครในการเรียนรู้แก่เด็ก และเยาวชนทั้งใน - นอก
ระบบโรงเรียน ตลอดจนผู้ที่ด้อยสมรรถภาพทางสังคมอื่น ๆ ด้วยอย่างดียิ่งทีเดียว

^๑ Sister Perry O'Connell เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการละครสร้างสรรค์
ประจำมหาวิทยาลัย Saint Catherine แห่งมหาวิทยาลัย Minnesota
มหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยอ่าวเวย์ สาขาการศึกษา